

فیلم رشد در آستانه پنجاه سالگی

با وحید گلستان، دبیر جشنواره بین‌المللی فیلم‌های آموزشی و تربیتی رشد

بهاره گل پرور

و محورهای برای این رویداد تعریف نموده است که در این مصاحبه به آن خواهیم پرداخت.

■ فکر رفتن به استقبال پنجاه سالگی صرف نظر از اینکه رویدادی جذاب در کنار جشنواره است، از کجا آمده و چشم‌انداز آن را چگونه می‌بینید؟

□ نیاز به تغییر و تحول در جشنواره فیلم رشد نیازی بود که من از چند سال قبل احساس می‌کردم و در واقع، به دغدغه‌ام تبدیل شده بود. تا اینکه امسال در نقشی قرار گرفتم که بتوانم آن را پیگیری کنم و زمینه‌اش را فراهم سازم.

امسال قرار است در کنار چهل و نهمین جشنواره بین‌المللی فیلم رشد، رویدادی با عنوان «در آستانه پنجاه سالگی» داشته باشیم. وحید گلستان، دبیر جشنواره امسال که بیش از یک دهه با مسئولیت‌های اجرایی مختلف در کنار جشنواره بوده و به خوبی با ابعاد گوناگونش آشناست، اعتقاد دارد که اکنون زمان مناسبی برای ایجاد تحول در ساختار، مأموریت‌ها و حتی شیوه برگزاری این قدیمی‌ترین جشنواره سینمایی ایران است و به نظر می‌رسد مدیران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش هم با این دیدگاه همراه‌اند. گلستان برنامه‌ریزی برای این تحول را از همین امسال و دوره چهل و نهم آغاز کرده

توصیه

اگر توپ‌های درون ظرف رنگی باشند، تنوع مواد و موجودات را بیشتر تداعی می‌کنند. ممکن است برخی از دانش‌آموزان توپ‌ها را نماد کاهش و افزایش جمعیت بدانند. موضوع انسان و جمعیت را از این بحث کنار بگذارید و به وقت دیگری موکول کنید؛ زیرا پرداختن به دو مضمون در یک فعالیت بحث‌ها را پراکنده می‌سازد و نمی‌گذارد که آن‌ها به نتیجه برسند.

توپ‌ها نشانه چه مواد و موجودات زنده و غیرزنده‌ای می‌توانند باشند؟

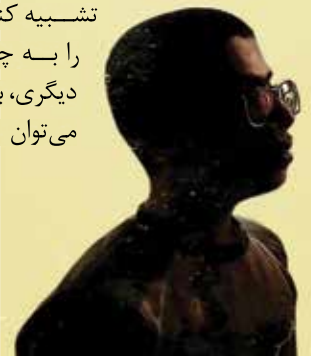
● اگر برای هر یک از آن‌ها همان اتفاقی که برای درختان افتاده است بیفتد، آینده چگونه خواهد بود؟

● شما چه راه‌های عملی برای حل این مسئله پیشنهاد می‌کنید؟ (به دانش‌آموزان بگویید فقط برای دیگران راهکار ندهند؛ برخی از این راهکارها را هم خودشان باید اجرا کنند.)

دانش‌آموزان بخواهید که درباره آن‌ها گفت‌وگو کنند.

● اگر این توپ‌ها نشانه‌ای از همان درختان باشند، قطع درختان چه نتیجه‌ای دارد؟

● اگر این ظرف را به کره زمین تشبیه کنیم، توپ‌ها را به چه چیزهای دیگری، به جز درخت، می‌توان تشبیه کرد؟

از حدود پانزده سال پیش که وارد دوره دیجیتال شدیم، فیلم آموزشی با شرایط و امکاناتی متفاوت نسبت به دوره آنالوگ مواجه شد؛ آن قدر که به نظرم جشنواره رشد همان زمان باید پوست می‌انداخت و تغییرات جدی می‌کرد؛ اتفاقی که به دلایل مختلف نیفتاد. به هر حال، امروز که در دوره پسااینترنت به سر می‌بریم، از نظر امکانات فنی و تسهیل ارتباطات در شبکه مجازی مناسب‌ترین زمان برای ایجاد این تحول است.

به موازات این اتفاق، اتفاقات دیگری هم در این سال‌ها افتاد که از جمله آن‌ها شکل گرفتن سند برنامه درسی ملی و اسناد تحولی آموزش و پرورش بود؛ اسنادی که به تمامی مقوله‌ها، به‌ویژه به رسانه فیلم نگاهی ویژه دارد. در دوره جدید قرار بر این شده است که به جای «کتاب‌محوری»، این سنت آشنای آموزش در ایران، اصل بر «برنامه‌محوری» باشد. برنامه‌محوری یعنی قرار دادن «بسته آموزشی» به جای کتاب. البته کتاب در برنامه‌محوری نیز همچنان رسانه مهمی است و مهم باقی خواهد ماند ولی بسته آموزشی می‌تواند با وظایف متنوع‌تری در خدمت برنامه آموزش قرار بگیرد و در جاهایی که کتاب نمی‌تواند نقش جذابی در آموزش ایفا کند، به کمک برنامه آموزشی بیاید.

همه این‌ها به معنای آن است که جشنواره فیلم رشد وارد دوره و مأموریت جدیدی شده است. جشنواره‌های که اگر بیش از پنج دهه پیش به راه نیفتاده بود، حالا ضرورتاً باید آن را به وجود می‌آوردیم؛ جشنواره‌های با نقش جدی در تجهیز و ارتقای بسته آموزشی مدارس. رویدادی که هنر و فیلم و سینما را در خدمت فرایند آموزش می‌بیند و کمک می‌کند که این فرایند به شکلی جذاب وارد کلاس درس شود و حتی زمینه‌ساز ارتقای آموزش تخصصی در گروه‌های مخاطب بزرگسال (کارشناس و دانشجو)

قبل از نمایش فیلم

قبل از نمایش فیلم در سینما یا کلاس درباره برخی مشاغل که قبلاً وجود داشته‌اند اما اکنون در جاهای کمی از کشور دیده می‌شوند یا کاملاً از بین رفته‌اند، مانند آب حوض‌کشی، لحاف‌دوزی، چینی‌بندزنی، نمکی، حاجی فیروز صحبت کنید. دانش‌آموزان زمینه تماشای فیلم را داشته باشند.

پس از نمایش فیلم

پس از نمایش فیلم سؤال‌های زیر را

نام کارگردان: شیوا ممتحن

خلاصه داستان: فرفره کودکی در خاطراتش گم می‌شود. همراه کودک در خاطراتش سیر می‌کنیم.

مدت زمان فیلم: ۷ دقیقه و ۳۲ ثانیه
گروه مخاطب: دانش‌آموزان همه دوره‌های تحصیلی (با اهداف مختلف)
زمان پیشنهادی برای اجرای فعالیت: ۴۵ تا ۷۰ دقیقه

فرایند اجرا: الف) پیش‌دبستان و پایه‌های اول و دوم ابتدایی

و همچنین خانواده‌های دانش‌آموزان باشد.

در این میان، جشنواره فیلم رشد برای انطباق با کارکردهای تازه و اثربخشی بیشتر باید وظیفه تازه‌ای برای خودش تعریف کند و این ممکن نمی‌شود مگر از طریق ارتقای سطح ارتباط جشنواره با هنرمندان و مخاطبان، و کمک به دو حلقه ماقبل و بعد خود (یعنی تولید و اکران).

■ برخی ساختارهای موجود که اکنون دیگر جوابگو نیستند، با خرد جمعی همین گروه پدید آمده‌اند. چرا می‌خواهید برای ایجاد تحول، دوباره از هم‌فکری همین افراد استفاده کنید؟

ما اکنون هم تقریباً الگوی ذهنی، ایده و پیشنهادهای جدی در مورد دوره پنجاهم به بعد این جشنواره داریم ولی باورمان بر این است که همه دانش لازم پیش ما نیست و نزد همگان است! خوشبختانه این جشنواره دلسوزان و ذی‌نفعان مختلف و متعددی دارد و می‌توان در مسیرهای مختلف منتهی به تحول از نظرات آن‌ها کمک گرفت. در نشست اول هم که در موزه سینما برگزار کردیم، اغلب مدعوین ما دبیران، مدیران و برگزارکنندگان دوره‌های پیشین این جشنواره در چند دهه قبل بودند که همه با عشق و گاه در شرایط دشوار سعی کرده بودند این جشنواره را در اوج حفظ کنند و آن را ادامه دهند. هر کدام هم موفقیت‌ها و دستاوردهایی داشتند که به نظر من این تجربه‌ها می‌توانند برای آینده این جشنواره و در جهت بالندگی آن به کار ما بیایند.

■ برای جذب افراد جدید و کارشناسان کارآمدتر به این کارگروه‌ها چه فکری کرده‌اید؟ آیا فقط از مدیران پیشین این جشنواره استفاده می‌کنید یا قرار است تصمیمات را گروهی آشنا تر با تکیه بر

اقتضات و فناوری روز بگیرد؟

تعدد نشست‌ها و ترکیب متفاوت مدعوین به این معناست که ما از چند زاویه و از نگاه چند نسل می‌خواهیم به این پدیده نگاه کنیم. قطعاً همان قدر که به تجربه کسانی که در این حیطه عمری را سپری کرده‌اند نیاز داریم، به افرادی که جهان را دگرگون دیده‌اند و تازه وارد عرصه جوان و نوظهور پسااینترنت شده‌اند هم نیازمندیم. اتفاقاً افرادی که برخی از پیش‌فرض‌ها را نداشته باشند (یعنی فکر نکنند همیشه آداب روشنی برای جذب فیلم، جایزه دادن یا داوری وجود دارد)، بسیار به کار ما می‌آیند؛ چون گاهی این پیش‌فرض‌ها ما را متوقف می‌کند.

بنابراین، به نظرم شاهد حضور حداقل چهار گروه در نشست‌های «در آستانه پنجاه سالگی» خواهیم بود:

- یک گروه متشکل از پیش‌کسوتان و خانواده جشنواره رشد؛

- یک گروه متشکل از هنرمندان و کسانی که در برگزاری جشنواره‌های سینمایی تجربه دارند؛

- گروهی متشکل از جوانان و متخصصان حیطه‌های مورد نیاز دیگر مانند آی‌تی و ...؛
- و سرانجام، متخصص امر آموزش.

■ سهم مخاطبان اصلی جشنواره (دانش‌آموزان رده‌های مختلف تحصیلی) در برنامه‌ریزی‌های تحول آن چیست؟

وقتی در مورد جشنواره کاربردی حرف می‌زنیم، منظور جشنواره‌ای است که به‌طور روشن برای یک گروه مخاطب خاص کار می‌کند و حتماً باید رویدادی مخاطب‌محور باشد. برگزارکنندگان این جشنواره هم خروجی مجموعه‌ای از

امروز که در دوره پسااینترنت به سر می‌بریم، از نظر امکانات فنی و تسهیلات ارتباطات در شبکه مجازی، مناسب‌ترین زمان برای ایجاد تحول در جشنواره فیلم رشد است

مطرح کنید و از دانش‌آموزان بخواهید درباره سؤالات زیر گفت‌وگو کنند:

- آیا تا به حال فرفره‌بازی کرده‌اید؟ در صورت پاسخ مثبت، آیا این بازی را دوست دارید؟
- اگر خاطره‌ای از فرفره‌بازی دارید، برای دوستانتان تعریف کنید.
- وقتی فرفره پسرچه در حوض افتاد، چه کسی آن را بیرون آورد؟
- شغل افرادی که سر راه پسرچه قرار گرفتند، چه بود؟ آن‌ها چه رفتاری با

پسرچه داشتند؟

• چرا پسرچه صدایش را به نمکی داد؟

فعالیت انتخابی در کلاس

در صورت امکان، دانش‌آموزان شعر عمو زنجیرباف را در کلاس با زنجیر کردن دستانتشان و صدای برخی مشاغل ذکر شده در فیلم اجرا کنند یا در جای خود این شعر را بخوانند.

بچه‌ها حرکات و صدای لحاف‌دوز، آب حوضی، نمکی و حاجی فیروز را به

صورت نمایش خلاق اجرا کنند. همچنین، به گروه‌های کوچک تقسیم شوند و هر گروه یکی از مشاغل یاد شده در فیلم را نقاشی کند. سپس، شما نقاشی‌ها را روی دیوار کلاس به نمایش بگذارید.

فعالیت تکمیلی برای دوره دوم ابتدایی

دانش‌آموزان از بزرگ‌تره‌های خود بپرسند که نمکی، آب حوضی، چینی‌بندزن و لحاف‌دوز چه کار

پژوهش‌های علمی میدانی را در اختیار دارند و هم برنامه‌درسی به آن‌ها سرخ می‌دهد که چه چیزی، برای چه کسی، کی و چگونه گفته شود. این‌ها نشانه‌های مهم برای حرکت در مسیر تحول هستند ولی قطعاً به ذائقه، نیاز و ضرورت‌های تازه دانش‌آموزان هم توجه خواهیم کرد. شاید اینکه جشنواره رشد در سراسر ایران برگزار می‌شود و همه گروه‌های فرهنگی و قومیتی را در بر می‌گیرد، خودش فرصتی باشد که در این نگاه گسترده‌ای که به سمت ایجاد تحول داریم، حتی به‌طور مستقیم از نظرات و افکار بچه‌ها هم در قالب پرسش‌نامه‌های هدفمند کمک بگیریم.

● لطفاً در مورد محورهای توسعه و تحول جشنواره فیلم رشد کمی توضیح دهید.

□ در نشست اول «در آستانه ۵۰ سالگی» جشنواره فیلم رشد، هدف ما بیان مسئله بود و ما چهار محور برای تبیین اینکه چرا جشنواره فیلم رشد به تحول نیاز دارد، تعریف کردیم که بدین شرح‌اند:

۱. اول از همه، توجه به فرصت‌های تازه و توجه به فیلم آموزشی در سند برنامه‌درسی ملی است. این فرصت‌ها شامل فرصت‌های مبتنی بر تولید محتوا و فرصت‌هایی برای نمایش و عرضه می‌شود. حتی شاید برای شما جالب باشد که بدانید برنامه‌درسی ملی به مکان نمایش نیز توجه کرده و یکی از راهکارهایی که در سند برنامه‌درسی توصیه شده است، رفتن به سالن سینما به‌عنوان آموزش یک تجربه اجتماعی و

آیین دیدن فیلم در جمع است و خواسته شده که برای آن برنامه‌ریزی شود. این‌ها یعنی جشنواره به لحاظ قانونی نسبت به دهه‌های پیشین شرایط بهتری دارد.

۲. نکته دوم، ارزیابی علل روند نزولی ارتباط جشنواره با مخاطبان اصلی خود یعنی دانش‌آموزان و معلمان است. بدیهی است که این روند نزولی یک‌باره رخ نداده و طی سال‌های طولانی، ناخواسته میزان توجه مخاطبان به فیلم‌ها یا اثربخشی‌شان تغییر کرده است که این می‌تواند به تغییر ذائقه و شاید افت

کمیت و کیفیت تولیدات داخلی ما در این عرصه مربوط باشد. قطعاً

شرایط نمایش، محل عرضه

و رقابت با سایر فرصت‌های

موازی نیز در این کاهش

دخیل‌اند. ما علاوه بر فرصت

اصلی جشنواره (نمایش در

سالن‌های سینما) باید برای

ارتباط بیشتر مخاطبان به

فرصت‌های موازی نمایش و

ارائه هم فکر کنیم؛ مثلاً ارائه

فیلم در خانه یا مدرسه و ... نیازی

است که شاید در سال‌های گذشته

احساس می‌شد ولی امکانش نبود. به هر

حال، امروز که فناوری جدید این اجازه را به ما

می‌دهد، وظیفه داریم که برایش برنامه‌ریزی کنیم.

۳. کم شدن ارتباط جشنواره رشد با جریان فیلم‌سازی

در ایران است. به نظر من این موضوع به این برمی‌گردد

که جشنواره نتوانسته است چرخه تولید را به‌درستی به

چرخه اکران و پخش وصل کند. ممکن است شما پرسید

مگر این موضوع وظیفه جشنواره است؟ در پاسخ باید

در دوره دوم ابتدایی مناسب‌تر است. پس،

از این انیمیشن برای ایجاد انگیزه جهت

ورود به گفت‌وگو می‌توان استفاده کرد.

قبل از نمایش فیلم، برای معرفی مشاغل

فراموش شده می‌توانید از تصاویری مانند

تصاویر پیوست استفاده کنید.

فرایند اجرا: (ب) متوسطه اول

و دوم

قبل از نمایش فیلم در سینما

یا کلاس درباره برخی مشاغلی

که قبلاً وجود داشته‌اند و

توصیه

در تمامی گفت‌وگوهای کلاسی، ابتدا

میز و نیمکت‌ها به شکل U چیده شود

تا دانش‌آموزان بتوانند هنگام گفت‌وگو

همدیگر را ببینند.

اگرچه انیمیشن فریره در دوره

پیش‌دبستان و پایه‌های اول

و دوم ابتدایی برای معرفی

بخشی از گذشته و فرهنگ و

هویت مناسب است اما چهار سؤال

آخر فعالیت تکمیلی برای گفت‌وگو

می‌کردند و چرا بسیاری از این شغل‌ها

دیگر وجود ندارند؟

امروزه به جای این شغل‌ها چه

شغل‌های جدیدی به‌وجود آمده است؟

چه شغل‌هایی ممکن است در آینده

وجود نداشته باشند؟

بچه‌ها حدس می‌زنند که چه شغل‌های

جدیدی ممکن است در آینده به وجود

آیند؟

آن‌ها جهت آمادگی برای مشاغل

آینده، چه چیزهایی را باید یاد بگیرند؟

بگویم اگرچه اصولاً ایجاد شرایط تولید و اکران وظیفه جشنواره‌ها نیست، اما در مورد جشنواره فیلم رشد نگاه من این است که این رویداد باید به شدت هم به مقوله تولید و هم به نمایش فیلم‌های آموزشی و تربیتی توجه کند. دلیل روشنش هم این است که فیلم‌های داستانی بازار دارند و مخاطبان تعریف شده‌ای؛ این بازار به طور طبیعی از جریان تولید آن فیلم‌ها حمایت می‌کند، اما در مورد فیلم آموزشی این اتفاق نیفتاده است. دلیلش هم این است که همه نظام‌های آموزش و پرورش در سراسر دنیا و از جمله ایران، نسبت به ورود محتواهای جدید به جریان رسمی آموزش، حساسیت‌ها، کنترل کیفی و محدودیت‌هایی دارند؛ یعنی اگر ما برای آموزش می‌خواهیم فیلم بسازیم، باید بازارش در همان محیط آموزشی یا محیط‌های منتسب به آموزش باشد. این محدودیت یک نقض ذاتی دارد: شما می‌خواهید چیزی را عرضه کنید ولی قانون به شما این اجازه را نمی‌دهد؛ پس طبیعتاً بازار شکل طبیعی خود را پیدا نمی‌کند.

در سال‌های گذشته، تلاش‌هایی در این زمینه شد و طرح‌های مختلفی از جمله اکران دانش‌آموزی و نمایش فیلم‌های صبح اجرا شد که هر کدام اگرچه موفقیت‌های نسبی و کوتاهی داشتند، هیچ‌گاه به یک جریان اصلی اثربخش و ماندگار تبدیل نشدند. به عبارت دیگر، هرگز فیلم‌سازان ما یا شرکت‌های تولید و پخش فیلم، برنامه‌ای برای تولید مستمر فیلم‌های آموزشی و تربیتی که پاسخ‌گوی نیازهای آموزشی دانش‌آموزان ما و متناسب با برنامه‌های جامع آموزشی در مدارس باشد، نداشته‌اند، اما نهادی مانند جشنواره فیلم رشد که خودش درون آموزش و پرورش است، می‌تواند کنترل کیفی را به درون خود بیاورد و نهادی مطالبه‌گر باشد؛ یعنی نسبت به وظایف یک جشنواره متعارف، حیطه خود را گسترده سازد و کمک کند که جریان جذب فیلم‌سازان به طور طبیعی شکل گیرد (تقویت و حمایت از تولید) و به ایجاد یک جریان دائمی

تولید فیلم‌های تخصصی آموزشی منجر شود.
۴. مؤلفه چهارم در این نگاه، ایجاد بازار برای فیلم آموزشی است؛ چیزی که تاکنون نه مدیران جشنواره رشد و نه آموزش و پرورش به طور جدی به سمتش نرفته‌اند. برای همین، معتقدم که یکی از محورهای جدی تحول جشنواره فیلم رشد از دوره پنجاهم به بعد این است که به امکانی برای رونق اقتصادی فیلم آموزشی تبدیل شود. وقتی تولید گسترده شود، می‌توان در مورد فیلم‌هایی با کیفیت فنی بالاتر که با شرایط استانداردتری هم ارائه می‌شوند، بیشتر حرف زد. وقتی شما بازار و مشتری داشته باشید، همیشه عرضه خوب، به سرعت به تولید بعدی متصل می‌شود.

البته طرح بحث ایجاد بازار به این معنا نیست که بخواهیم جشنواره فیلم رشد خودش به تولیدکننده، نمایش‌دهنده و ارائه‌دهنده فیلم آموزشی تبدیل شود. اگر این بسترسازی محقق گردد، کمک خواهد کرد که استودیوها و شرکت و حتی تولیدکنندگان مستقل از فرصت اشاعه فیلم‌های آموزشی بهره بگیرند.

■ در صحبت‌هایتان چند بار به ویژگی فناوری امروز دنیا به‌عنوان دوران پسااینترنت اشاره کردید و گفتید که

این فناوری‌ها فرصت مناسبی برای ایجاد تحول در جشنواره رشد ایجاد کرده‌اند. لطفاً درباره این ویژگی‌ها و ارتباط آن‌ها با سازوکار برگزاری یک جشنواره فیلم توضیح دهید.

شاید برای سایر جشنواره‌های سینمایی ضرورتی نداشته باشد که با دیدی که ما نسبت به اینترنت داریم حرکت کنند؛ چون هنوز شیوه مرسوم بسیاری از جشنواره‌ها، اکران رسمی فیلم در سالن‌های سینماست. سالن سینما یک فضای مشخص

نیازها و ضرورت‌های جشنواره فیلم رشد با سایر جشنواره‌های سینمایی تفاوت دارد پس شکل آن هم باید مانند خودش باشد

اکتون در جاهای کمی از کشور دیده می‌شوند یا کاملاً از بین رفته‌اند، مانند آب حوضی، لحاف‌دوزی، چینی‌بندزنی، نمکی و حاجی فیروز، صحبت کنید تا دانش‌آموزان زمینه تماشای فیلم را داشته باشند.

پس از نمایش فیلم، سؤال‌های زیر را مطرح کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که درباره آن‌ها گفت‌وگو کنند.

• افرادی که سر راه پسر بچه قرار گرفتند، شغلشان چه بود؟ آن‌ها چه

رفتاری با پسر بچه داشتند؟

- چرا پسر بچه صدایش را به نمکی داد؟
- نمکی، آب حوضی، چینی‌بندزنی و لحاف‌دوزی چه کار می‌کردند و چرا بسیاری از این شغل‌ها دیگر وجود ندارند؟
- امروزه به جای این شغل‌ها چه شغل‌های جدیدی به وجود آمده‌اند؟
- چه شغل‌هایی ممکن است در آینده وجود نداشته باشند؟

• بچه‌ها حدس بزنند که چه شغل‌های جدیدی ممکن است در آینده به وجود

آیند؟

- آن‌ها جهت آمادگی برای مشاغل آینده، چه چیزهایی را باید یاد بگیرند؟

توصیه

در تمامی گفت‌وگوهای کلاسی، در ابتدا میز و نیمکت‌ها به شکل U چیده شود تا دانش‌آموزان بتوانند هنگام گفت‌وگو همدیگر را ببینند. قبل از نمایش فیلم، برای معرفی مشاغل فراموش شده تصاویر مناسب را جست‌وجو و ارائه نمایند.

چهار محور برای توجیه نیاز به تحول جشنواره فیلم رشد در نشست آستانه‌ی ۵۰ سالگی مورد توجه قرار گرفت

با محدودیت‌های خاص خود است که مثلاً زمان دیدن فیلم و آداب تماشای جمعی را به مخاطب تحمیل می‌کند؛ در حالی که برای ما علاوه بر اکران در سالن نمایش، فرصت‌های موزی اشاعه و ارائه فیلم‌ها بسیار اهمیت دارد (که گاهی به مراتب مؤثرتر و حتی پرمخاطب‌تر از اکران در سالن‌های رسمی است). ما نمی‌خواهیم جشنواره رشد به آرشیو فیلم‌های دوره‌های مختلف تبدیل شود بلکه می‌خواهیم مرکزی باشد که مدام فیلم‌های تازه‌تر و غنی‌تر ایرانی و بین‌المللی را رصد کند و در چارچوب بضاعتش در اختیار مخاطبان خود، یعنی دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌های ایرانی قرار دهد. لذا وقتی در مورد ضرورت‌های استفاده

از بستر اینترنت در نمایش فیلم آموزشی حرف می‌زنیم، مشخصاً در این مورد صحبت می‌کنیم که این امکان ایجاد شود که فیلم‌ها بعد از سیر طبیعی خود در نمایش‌های جشنواره‌ای و بحث رقابت و جایزه، بتوانند در بستر اینترنت و در ازاء مبلغی بسیار جزئی در اختیار خانواده، مدرسه و دانش‌آموز قرار بگیرند. به این ترتیب، امکانی فراهم خواهد شد که ضمن حفظ مالکیت معنوی و مادی صاحبان آثار، جشنواره همیشه فیلم‌های

آموزشی زیادی در اختیار داشته باشد و بتواند آن‌ها را در اختیار مخاطبان واقعی‌شان در سراسر ایران قرار دهد. در چنین شرایطی معلمان دوره‌های مختلف تحصیلی حتی در دورترین مراکز کشور نیز می‌توانند برای استفاده آموزشی از آن‌ها برنامه‌ریزی کنند. این آن چیزی است که من از طرح ضرورت بررسی حیطه سوم، که دوره پسااینترنت است، در ذهن دارم.

فیلم آموزشی در شکل سنتی‌اش نمی‌تواند مانند روش‌های آموزشی دیگر با دانش‌آموز ارتباطی تعامل جویانه برقرار

کند. این بخشی از ذات سینماست و اشکالی هم ندارد اما اگر به فیلم آموزشی به مثابه رسانه‌ای کاربردی نگاه کنیم، خواهیم دید که این ارتباط یک‌سویه فیلم با مخاطب عملاً فرصت گروه شدن دانش‌آموزان در زمان تماشای فیلم و مشارکت فعالشان با آموزگار در محیط درسی را از مخاطبان می‌گیرد. امکان آموزش فعال در زمان استفاده از فیلم آموزشی نسبت به برخی از روش‌های آموزشی دیگر بسیار کمتر است و همین باعث شده است که فیلم با همه جذابیتش، در رقابت با برخی از روش‌ها یا رسانه‌های دیگر در بسته آموزشی ضعیف به نظر آید. اکنون در دوره اینترنت این امکان وجود دارد که شما به‌عنوان مخاطب بخشی از محتوا را ایجاد کنید، در آن تغییراتی بدهید یا تکمیل‌کننده محتوا باشید. علاوه بر این‌ها، شرایط ارائه تعاملی مبتنی بر اینترنت در فیلم آموزشی شرایط متفاوت و امکانات متعددی در اختیار پدیدآورنده قرار می‌دهد و شما می‌توانید علاوه بر فیلم، هم‌زمان از متن، عکس و صوت هم استفاده کنید. مفهوم چندرسانه‌ای (مالتی‌مدیا) در مورد آموزش، مفهومی اثربخش و مهم است.

بحث مواجهه با فیلم به‌عنوان بخشی از بسته آموزشی حکایت دیگری است و گاهی لازم‌هانش این است که «فیلم»‌ها به محل دانش‌آموزان بیایند! مگر در تمام کشور چند سالن سینما هست و به چه تعداد از بچه‌ها خدمات می‌دهند؟ در چند شهر فرصت کافی و زیرساخت نمایش داریم؟ باید از فرصت‌های موزی، ساعت‌های متفاوت و مکان‌های متغیری که اینترنت به ما می‌دهد، شرایط رو به جلویی که اینترنت دارد و ... استفاده شود. اینترنت نسل چهارم به بعد به ما فرصت‌های تعاملی جذاب و متفاوتی می‌دهد که حتی اگر ضرورت سینمایی هم نداشته باشند، هر کدام ضرورت‌های آموزشی خودش را دارد. به همین جهت، جشنواره فیلم رشد باید به ضرورت‌های دوران پسااینترنتی هم توجه داشته باشد.

متوقف کن و گرنه دوب خواهد شد

نام کارگردان: دنیش جلیل جوزف کلی

از کشور: امارات متحده عربی
خلاصه داستان: سیاره زمین به خاطر گرمایش جهانی تهدید می‌شود ...
مدت زمان فیلم: ۱ دقیقه و ۳۰ ثانیه
گروه مخاطب: دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی

زمان پیشنهادی برای اجرای

فعالیت: ۴۵ تا ۹۰ دقیقه

فرایند اجرا: پس از نمایش فیلم

دوره دوم ابتدایی

پس از نمایش فیلم از دانش‌آموزان
بخواهید:

- دریافت خود از فیلم را بیان کنند.
- اطلاعاتی را که درباره گرم شدن کره زمین دارند، بیان کنند.
- از آن‌ها سؤال کنید: اگر انسان‌ها

■ به نظر شما اگر همه ابعاد این تحول اتفاق بیفتد، به این منجر نخواهد شد که جشنواره رشد از جایی به بعد، اصلاً دیگر یک جشنواره فیلم نباشد و به جشنواره محتوای چندرسانه‌ای رشد تبدیل شود؟

□ خیر. تمرکز ما روی فیلم باقی خواهد ماند؛ چون ضرورت این جشنواره توجه به فیلم است. جشنواره چندرسانه‌ای‌ها و جشنواره توجه به ابزار (مدیوم)‌های دیگر در آموزش و پرورش چند سالی است راه افتاده است و کار خودش را انجام می‌دهد و اگر هم کافی نباشد باید توسعه یابد. با تأکید می‌گویم که جشنواره بین‌المللی فیلم‌های آموزشی و تربیتی رشد یک میراث فرهنگی است و سینمایی بودن، جشنواره آموزشی ماندن و وزن بین‌المللی‌اش ارزش‌هایی هستند که حفظ خواهند شد. هرگز جشنواره فیلم رشد به جشنواره چندرسانه‌ای یا جشنواره سایر محتواهای آموزشی تبدیل نخواهد شد؛ چون برای رسیدن به آن‌ها راه‌های دیگری در آموزش و پرورش پیش‌بینی شده است.

■ یکی از بحث‌هایی که در نشست اول چند نفر از کارشناسان به‌عنوان آسیب‌شناسی جشنواره مطرح کردند، تعدد دامنه‌گونه‌های مختلف سینمایی است که ذیل عبارات «تربیتی» یا «آموزشی» در جشنواره فیلم رشد کنار هم قرار می‌گیرند و هر یک می‌توانند طیف وسیعی را شامل شوند. فیلم‌های آموزشی معمولاً به لحاظ تعریف فیلم‌هایی هستند که محتوای اصلی آن‌ها انتقال علم به زبانی در سطح فهم مخاطب است ولی ما به این رویکرد در حوزه فیلم‌های داستانی سینمایی کمتر بر می‌خوریم و بیشتر شاهد روایت‌های جذاب از محتواهایی هستیم که نهایتاً ممکن است با اغماض بتوان آن‌ها را در زیرشاخه تربیتی قرار داد. آیا این

موضوع به نظر شما یک تعارض آزردهنده در جشنواره رشد نیست؟ اینکه جاذبه جشنواره رشد، فیلم‌های بلند داستانی حرفه‌ای باشد؛ در حالی که مأموریت اصلی‌اش اشاعه فیلم‌های آموزشی به مفهوم انتقال علم و یا مفاهیم تربیتی است. آیا این تناقض نیست؟ اگر هست، با آن چه باید کرد؟

□ ما نباید از این هراس داشته باشیم که جشنواره فیلم رشد با انجام دادن وظایف طبیعی خود بخشی از جذابیت‌هایش را از دست بدهد و مثلاً از رقابت با رویدادهایی نظیر فیلم فجر یا جشنواره کودک اصفهان باز بماند. اینکه به‌طور صریح ارجاع می‌دهم به خاطر این است که تأمین صرفاً جذابیت‌ها، وظیفه جای دیگری است. جشنواره فیلم رشد در بهترین حالت اگر وظیفه ذاتی خود را به‌درستی انجام دهد، بهترین عملکرد را دارد. هرچند وقتی درباره فیلم حرف می‌زنیم، در مورد یک مقوله سرگرم‌کننده و جذاب صحبت می‌کنیم. همین که در آموزش به سراغ فیلم می‌رویم، یعنی با فضایی مفرح‌تر، جذاب‌تر و سرگرم‌کننده‌تر از آنچه در فضای کلاسیک آموزشی داریم نیاز است. شاید گاهی توجه آموزشی رسانه‌های دیگر بیشتر باشد ولی اثربخشی آن‌ها بیشتر نیست. ضمن اینکه ضرورت توجه جدی جشنواره فیلم رشد را به جذابیت و سرگرمی انکار نمی‌کنم، معتقدم که این جشنواره در عین حال وظیفه ندارد که مانند جشنواره‌های دیگر باشد؛ باید مثل خودش باشد.

ضمناً به این نکته مهم هم توجه کنید که وقتی ما از جشنواره فیلم‌های آموزشی حرف می‌زنیم، این آموزش معنای تربیتی و پرورشی را هم در بر دارد. اساساً آموزش با فیلم امری چندوجهی است که با توسعه اخلاق، عمل، باورها، لذت بردن، پویایی، گسترش تجربه زیسته و جذابیت‌های بصری توأم است و همه این‌ها باید با هم و به موازات یکدیگر شکل بگیرند.

بی‌رویه به مصرف آب، قطع درختان، استفاده از انرژی‌های تجدیدناپذیر مانند نفت و گاز و آلوده کردن محیط زیست ادامه دهند، چه اتفاقی می‌افتد؟ از دانش‌آموزان بخواهید که به صورت گروهی نامه‌ای با عنوان «من به کمک تو احتیاج دارم» از طرف زمین برای سایر دانش‌آموزان بنویسند و بپرسند که

آن‌ها چه کارهایی برای مراقبت از زمین و منابع آن می‌توانند انجام دهند. نامه گروه‌ها در کلاس خوانده شود.

توصیه

این فیلم با مباحث زیست‌محیطی کتاب‌های مطالعات اجتماعی و علوم تجربی دوره‌های دوم ابتدایی و اول

متوسطه ارتباط دارد و می‌تواند در زمان تدریس همان درس نمایش داده شود. اگر به دانش‌آموزان یک هفته فرصت بدهید تا برای نوشتن نامه از منابعی مانند کتاب، اینترنت، افراد باتجربه و صاحب‌نظر استفاده کنند، نتیجه بهتری به دست می‌آید. نامه‌ها را به دیوار مدرسه نصب کنید یا در شبکه مجازی مدرسه بگذارید.

